

СТАНОВИЩЕ

От: доц. д-р Светла Богданова Бонева, научен ръководител
УНСС, катедра “Международни икономически отношения и
бизнес”
Факултет “Международна икономика и политика”, Зам. – декан
Научна специалност 05.02.10 “Световно стопанство и
международни икономически отношения”

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна
степен „доктор“ по научна специалност „Финанси, парично
обръщение, кредит и застраховка“, професионално направление
3.8. „Икономика“, област на висше образование 3. „Социални,
стопански и правни науки“

Основание за представяне на доклада: заповед №1345 от 04.05.2015 г. на
Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски“

Автор на дисертационния труд: *Ардиан Хусни Дурмиши*

Тема на дисертационния труд: *ПУБЛИЧНИТЕ ФИНАНСИ НА
РЕПУБЛИКА АЛБАНИЯ – ОТ ЗАПАДНИ
БАЛКАНИ ДО ИНТЕГРАЦИЯ В
ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ*

1. Обща характеристика на представения дисертационен труд и оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Дисертационният труд на **Ардиан Хусни Дурмиши** е структуриран във
въведение, три глави и заключение в общ обем от 138 страници, от които:
въведение от 6 страници, основен текст в обем 109 страници, заключение в обем
от 5 страници. За неговото разработване са използвани 115 източника, от които
37 на български език, 19 на руски език, 63 на английски и албански език и 9
интернет адреса. Дисертационният труд съдържа 9 таблици и 21 графики.

Изследването на публичните финанси на държавите от Западните балкани е изключително актуално във време, когато те ясно са заявили своят стремеж към присъединяване към Европейския съюз.

В този контекст е изготвено и изследването на съвкупните приходи и разходи на държавния бюджет на Албания, което е представено в дисертационния труд. Съвкупните приходи и разходи на албанския държавен бюджет, както и бюджетния дефицит и държавния дълг са измерени като дял от БВП. Анализирани е регламентацията на действащите в Албания данъци, приходите от отделните данъци в държавния бюджет, както и съотношението на техните относителни дялове към съвкупните бюджетни приходи.

Първата глава на дисертационния труд представя преглед на основни теоретични постановки по проблемите на публичните финанси. Изяснено е съдържанието и функциите на държавните финанси, които се определят от функциите и ролята на държавата в социално-икономическия живот на обществото. Втората глава на разработката разглежда проблемите на публичните финанси на албанската държава. Анализирани са проблемите на приходите на държавния бюджет, на публичните разходи, на бюджетния дефицит и държавния дълг и възможностите за тяхното управление. Във всеки един от тези анализи са изведени препоръки за реформи с цел доближаване на практиката на държавите членки на европейския съюз. В третата глава на дисертационния труд са анализирани проблемите на данъчната система на Република Албания. Анализът тук следва елементите на данъчната система, дадени в теоретичната част на разработката. Авторът извежда препоръки за подобряване на настоящото състояние чрез „европеизиране“ и засилване на социалната справедливост на данъчната система на Република Албания.

От направения анализ на публичните финанси на Албания на началния етап от подготовката за членство в Европейския съюз авторът прави верни изводи и извежда аргументирани препоръки за реформи в областта на публичните финанси и по-специално във функционирането на данъчната система по пътя към покриване на изискванията за членство в ЕС. Особено ценен е опитът на двете страни от региона Западни Балкани, които вече са членки на ЕС. Полезен е също и българският опит в подготовката за членство, защото това е страната членка, чийто параметри на социално-икономическо развитие са най-близки до тези на Албания. Сходни са също и характеристиките на данъчната система, данъчната администрация, проблемите със събираемостта на данъците, данъчните измами, големия дял на сивия сектор и др.

В международната и българската литература има сравнително скромнен брой публикации, които представят подобни сравнителни анализи, като тези, предложени в настоящия дисертационен труд. Дисертацията дава интересен научен поглед върху тази проблематика, както и опит за систематизация на преобладаващата част на публикациите по темата в албанската и българската литература. В този смисъл следва да се подчертае и добрата осведоменост на докторанта по проблематиката, разглеждана в дисертационния труд.

Избраната от дисертанта тема е актуална и значима. Изследователският проблем е коректно формулиран. Доказана е и основната теза на изследването, а именно, че са необходими реформи в публичните финанси на албанската държава за поддържане на бюджетния дефицит в приемливи граници, като основния акцент следва да бъде поставен върху плавното повишаване на съвкупните бюджетни приходи по линия на увеличаване на приходите от преки данъци.

Изследователските задачи, които трябва да бъдат изпълнени за постигането на поставената цел са формулирани и систематизирани коректно.

Методологията, която докторантът използва, отговаря напълно на целите на изследването, дефинирани в неговия увод. Успешно са приложени сравнителният анализ, абстракцията и обобщението. Конкретните инструменти на изследването, чрез които се решават основните изследователски задачи също са адекватно подбрани.

Добро впечатление прави критично-аналитичният подход на автора, който е добре аргументиран и уместно подбран с оглед успешното изпълнение на задачите и постигането на целите, формулирани в увода на дисертационния труд.

2. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Докторантът е формулирал два научно-приложни и един приложен принос в своя автореферат, които отразяват основните постижения на дисертационния труд и потвърждават оригиналността на разработката.

Приносните моменти в научно-приложен план са свързани с:

- Анализът на динамиките на относителните дялове на данъчните приходи, бюджетните разходи и бюджетното салдо от БВП и проекциите на настоящите тенденции в развитието на показателите. Разкрит е потенциалът на тенденцията на разходите да превишават приходите да се запази до 2020 г. На тази основа е обоснована необходимостта от реформи, които да доведат до увеличаване на бюджетните приходи, и са опровергани като несъвместими с целта за догонващо развитие ограничаването на бюджетните разходи и строгото придържане към балансирания бюджет;

- анализът на динамиката на външния дълг. Установено е наличието на неизползван потенциал на увеличаване на дълга. Аргументирано е, че подходът на управление на активната маса на дълга е в по-голяма степен приложим за албанските условия и съвместим с целта за реализиране на догонващо развитие отколкото въвеждането на фискални правила за управлението на дълга.

Приносният момент, който според мен заслужава най-голямо внимание, е приложният принос, а именно установените нови зависимости, изводи и препоръки за увеличаването на съвкупните бюджетни приходи, което следва да бъде съпроводено с промени в структурата на данъчните приходи. На основата на идентифицирания неизползван потенциал за увеличение на приходите от

преки данъци и анализа на еластичността на данъчните приходи от растежа на брутния вътрешен продукт е обосновано, че увеличаването на приходите следва да се извърши за сметка на увеличаване на приходите от преки данъци. Обосновано е също, че последното следва да се извърши чрез увеличаване на приложимите данъчни ставки.

3. Оценка на публикациите по дисертацията

Авторефератът към дисертацията съдържа информация за шест публикации, всички от които са по темата на дисертационния труд и по същество представляващи отделни негови части, които са посветени на следните аспекти на дисертационния труд:

1. Дурмиши А., (2013), **Фискалните цели на Албания**. Икономика и управление, Благоевград брой 2, 2013
2. Durmishi A., (2014), **Tax system reforms in the Republic of Albania as part of the Western Balkans of European integration**. ANGLISTICUM International Journal of Literature, Linguistics & Interdisciplinary Studies Vol. 3/2014, CI. 8-12, pp. 220 – 222, available at: <http://www.anglisticum.mk/Journal%20Issues.php>
3. Идризи А., Дурмиши А., (2012), **Финансовият сектор в Албания – преди, по време на и след глобалната финансова криза**, УНСС София - Седма международна научна конференция на младите научни работници „Икономиката на България - пътят към Еврото“, София, ИК УНСС, 170-173
4. Цветков Ц., Дурмиши А., (2012), **Пазарният фундаментализъм и Европейския съюз**, сб. Европа на две скорости – възможно ли е?, Благоевград, стр. 230-241
5. Идризи А., Дурмиши А., (2015), **Приходи от данъци в бюджета на Република Албания**, Научна сесия, “Финансова система и неравенство, Стопански факултет”, Благоевград, под печат.
6. Дурмиши А., Идризи А., (2015), **Данъчна система на Република Албания**, Научна сесия, “Финансова система и неравенство”, Стопански факултет, Благоевград, под печат.

Всички публикации са в издания с редакционен съвет или са били предмет на предварително рецензиране, преди да бъдат отпечатани в сборници от научни конференции.

Шестте публикации на докторанта, в общ обем от 60 страници, са станали достояние на научната общност в и извън ЮЗУ и напълно отговарят на изискванията по отношение на публикациите, необходими за присъждане на образователната и научна степен “доктор”.

4. Оценка на автореферата

Авторефератът на дисертационния труд отговаря на количествените, структурните и качествените изисквания към обема и съдържанието на

авторефератите. Той дава точна и пълна представа за съдържанието, структурата и основните изводи на дисертационния труд.

5. Критични бележки, препоръки и въпроси

Критична бележка към дисертационния труд, която в никакъв случай не омаловажава неговите достойнства, е свързана с необходимостта от по-ясно открояване на идеите на автора за преодоляване на дефинираните от него проблеми. Убедена съм в бъдещата успешна управленска кариера на докторанта, и в този смисъл бих препоръчала да дефинира по-решително и смело своите алтернативи и виждания за преодоляване на проблемите – само така те могат да бъдат чути и евентуално пробирани на практика. Естествено, предвид спецификата на темата и характера на труда, който рецензирам, внимателният подход към дефинирането на авторовите алтернативи е донякъде разбираемо.

6. Заключение

Дисертационният труд на Ардиан Хусни Дурмиши на тема: **„ПУБЛИЧНИТЕ ФИНАНСИ НА РЕПУБЛИКА АЛБАНИЯ – ОТ ЗАПАДНИ БАЛКАНИ ДО ИНТЕГРАЦИЯ В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ“** е оригинално и актуално изследване, което отговаря на основните изисквания за присъждане на образователната и научна степен “доктор”. Авторът има добър език и стил, анализирал е значителен обем научна литература, обосновал е добре своите позиции, заключения и препоръки. Всичко това ми дава основание да гласувам „ЗА“ присъждането на образователната и научна степен “доктор” по научната специалност Финанси, парично обръщение, кредит и застарховка в професионално направление 3.8. Икономика на Ардиан Хусни Дурмиши.

10.06.2015
Гр. София

Подпис: